noxiam, aut inutilem ad fines emptoris debet defectum manifestare sub onere restitutionis; ut si vendas equum furiosum, domum ruinosam, oves infectas, aut quid simile.

120. Objic. Emptor non tenetur detegere venditori thesaurum latentem in campo, nec herbam medicinalem occultam in fasciculo emendo: ergo R. conc. ant. neg. conseq. quia thesaurus non est pars fundi, nec herba rara pluris valet ad usum, in quem fasciculus venditur, nempe ad pabulum animalium; defectus vero de quibus loquimur, & sunt intrinseci rei, & pugnant cum usibus, ad quos ipsa emitur.

121. Inq. 2. Qui sint defectus rei, ad quos manifestandos tenetur venditor, aut emptor? R. Esse in triplici differentia: nempe, vel circa substantiam, ut si vendas stannum pro argento, vel circa quantitatem, ut si vendas mensura fallaci; vel circa qualitatem, ut si vendas vinum debile pro forti, aut nobili. In primo casu contractus est nullus ob errorem circa substantiam, in aliis, licet sit validus, est injustus, & in omnibus adest obligatio restituendi. Imo licet vitia manifesta nemo teneatur regulariter detegere, dum merces aperte exponuntur; tamen si venditori constaret emptorem ob ejus imperitiam, vel rusticitatem defectum non cognovisse, tenetur in conscientia illum pandere, quia respectu talis emptoris idem est, ac si esset prorsus occultus.

122. Verum si venditor celebrans contractum, habita ratione periculi, vereque ignorans defectum, dicat se nolle teneri ex aliquo defectu occulto, in nullo foro tenetur restituere, quia tunc emptor in se suscipit periculum, quod venditor a se abjicit. At si aliquod vitium noverat, licet dicat se nolle teneri de vitiis occultis, aut vendit v. gr. equum multis vitiis affectum, tenetur in utroque foro ad restituendum; quia illa protestatio fuit fraudulenta, & fraus nemini debet patrocinari, maxime cum præjudicio tertii. Si autem nulli præjudicium sequatur ex venditione, nec venditor interrogetur, poterit vendere cum defectu rem, subtracto, seu diminuto pretio juxta proportionem defectus, quin hunc manifestet, ne emptor plus justo velit subtrahere pro illo, ut docet Angelicus loco laudato. Alias nullus fere mercator posset vendere, si solum optimas merces, aut nulli defectui obnoxias vendere teneretur. Igitur permittendum est mercatoribus, ut vendant etiam merces aliquantulum viliores, dummodo justo pretio, & absque ullius notabili dispendio id peragant.

123. Inq. 3. An venditor possit pro una re aliam æque, vel fere utilem ad eundem finem, ut unum medicamentum pro alio, quo caret, & dicitur *quid pro quo*? R. Quod licet non fideliter agat, neque debeat consuli nisi in casu necessitatis; tamen si juxta defectum minuat pretium, non violat justitiam in venditione; quia esto res physice sit diversa, non tamen moraliter, prout conducit ad finem, ut faciunt quandoque pharmacopolæ. Sed isti debent certiorem facere medicum de carentia medicamenti, ut provideat, quid agendum.

CAPUT III.

De mutuo, & usura.

QUoniam usura ex mutuo profluit, ideo hoc capite illam cum eo conjungimus, acturi prius levi calamo de mutuo, ac deinde fusius de natura usuræ cum D. Thom. 2. 2. *q.* 78.

PUNCTUM I.

De mutuo.

124. Inq. 1. Quid sit mutuum? R. est *contractus, in quo traditur res usu consumptibilis quoad dominium, & usum sub obligatione postmodum similem in specie reddendi*. Hac diffinitione explicatur, tum ratio propria mutui, quia, quod meum est, trado, ut fiat tuum, unde Jurisconsulti bene ajunt, in mutuo fieri ex *meo tuum*; tum distinctio illius a cæteris contractibus. Igitur contractus ponitur loco generis; per reliquas vero particulas secernitur ab omnibus aliis. Nam per illam, *in quo res traditur*, differt a pactis, quæ solo consensu substantialiter perficiuntur, ut emptio, & venditio, licet ab his etiam

per ceteras particulas distinguatur, ut consideranti satis innotescit. Dicitur *res usu consumptibilis*, quia est proprium mutui, quod versetur circa res usu consumptibiles, vel physice, dum vere consumuntur, aut pereunt, ut vinum, oleum; vel moraliter, dum alienantur, ut pecuniæ. Additur *quoad dominium, & usum*, ad differendum mutuum a commodato, conducto, locato, pignorato, & deposito, in quibus non transfertur dominium, sicut in mutuo, de cujus ratione est transferre dominium. *Sub obligatione*, per quod distinguitur a donatione, & omni pacto mere gratuito. *Postmodum similem in specie reddendi*; quia non tenetur mutuatarius, nec eandem numero rem, nec statim similem reddere, satisfacit enim similem tempore præstituto, vel aliquot transactis diebus, inspecta natura rei, personæ, & usus, ad quem mutuum accipitur fideliter reddendo.

125. Inq. 2. Quot sint obligationes mutuantis, & mutuatarii. R. 1. obligationes mutuantis esse saltem quatuor. 1. monere mutuatarium de vitio rei mutuatæ, si illud forte habeat. 2. non repetere mutuum ante tempus designatum, vel si non fuit præfixum, saltem expectare aliquot dies arbitrio prudenti. 3. admittere solutionem quandocumque fieri velit a mutuatario, ne gignat suspicionem usurariæ intentionis. 4. nihil exigere pretio æstimabile præter sortem juxta latius in sequentibus explananda.

126. R. 2. Obligationes mutuatarii esse saltem tres. 1. reddere mutuum tempore assignato, vel quando mutuator prudenter deposcit. 2. restituere damna, si quæ ex sua mora culpabili mutuatori secuta sint. 3. reddere tantumdem ejusdem bonitatis juxta similiter infra fusius dicenda.

127. Inq. 3. An dentur aliqui, qui ad mutui solutionem non teneantur? R. affirm. nam quod mutuo traditur alicui oppido, Ecclesiæ, loco pio, aut minori, seu ejus curatori, non tenentur restituere, nisi probetur conversum fuisse in eorum utilitatem. Item filii carentes bonis castrensibus, aut quasi castrensibus, quique sui juris non creduntur, eximuntur ab onere reddendi pecunias, quas mutuo acceperunt, per *leg. in Cod. ad Senat. Consult. Macedonian.* Quod justissime sancitum est ad vitanda plurima incommoda ex mutuis traditis filiis familias profluentia. Tenentur tamen filii solvere mutuo accepta, si habeant bona castrensia, aut quasi castrensia, vel credebantur sui juris tempore acceptionis, vel si acceperunt, quæ a patre debebant accipere, vel cum essent in militia tempore belli, vel si intervenit juramentum solvendi. Jure Castellæ omnis contractus, etiam juratus, a filiis initus sine patris consensu est irritus *ex Leg.* 22. *tit.* 11. *lib.* 5. *nova collect.*

PUNCTUM II.

De natura, divisione, ac pravitate usuræ.

128. Inq. 1. Quid sit usura? R. est *lucrum ex mutuo immediate proveniens*. Per *lucrum* denotatur quælibet acquisitio rei supra sortem pretio æstimabilis, & indebita. Dicitur *ex mutuo immediate proveniens*, nam si media gratitudine, aut amicitia, vel alio titulo vero, & reali proveniat, non est usura, quia non provenit ex mutuo. Si autem mutues intendens amicitiam, ut medium ad acquirendum lucrum, usuram committis, esto lucrum immediate non proveniat ex mutuo: aliud enim est, quod tibi ex gratitudine mutuatarius aliquid tribuat, aut ab illo accipias; aliud quod tu illud intendas. Primum licitum est, secundum non licet. Hinc dicitur crimen istud *usura*, quia pro usu pecuniæ, aut alterius rei aliquid exigitur, aut intenditur pretio æstimabile ultra sortem; & licet juxta alias acceptiones possit in bonam partem usurpari nomen *usuræ* pro usu cujuscumque rei; in præsenti tamen accipitur pro vitio proveniente ex mutuo.

129. Inq. 2. Quotuplex sit usura? R. primo dividi in *claram*, & *paliatam*, seu *formalem*, & *virtualem*. *Clara* datur, cum aliquid, ut debitum ex justitia, ultra capitale exigitur, ut si mutuans centum exigat sibi reddi centum, & quinque. *Paliata* adest, quando in aliis contractibus imbibitur, illisque quasi contegitur, ut si vendens equum valoris quinquaginta aureorum, pro dilatione solutionis, aut alio titulo ficto velit sibi dari 54. Secun-

do dividitur in *mentalem*, & *realem*. *Mentalis* dicitur, qua intenditur aliquid lucrari supra sortem ex vi mutui. *Realis* est, quando hoc lucrum de facto recipitur, vel in pactum deducitur. Solet etiam dividi in *lucratoriam*, *compensatoriam*, & *punitoriam*. *Lucratoria* est, qua percipitur lucrum supra sortem. *Compensatoria* est, qua compensantur damna ex mutuo creditori secuta. *Punitoria* est, qua punitur mora culpabilis in mutui redditione. Sola prima est proprie usura.

130. Inq. 3. Quo jure sit usura prohibita? R. esse reprobatam omni jure divino, humano, & naturali. Quod sit prohibita jure divino, & humano, patet ex Alexandro III. cap. *Super eo*, *de usuris*, dicente: *Cum usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestetur.* Et in *Clement. unic.* §. *ult. de usuris* dicitur puniendum esse tamquam hæreticum illum, qui affirmaret usuram non esse peccatum. Calvinus, adhærens Schismaticis Græcis, ait posse exigi moderatum lucrum ex mutuo a divite. Sed hic est error impius. Vid. Benedictus XIV. *In Synod. lib.* 10. *cap.* 4. *num.* 2. Quod improbata sit jure naturali, prob. quia jure naturæ prohibitur, ne quis in contractu ultra justum pretium exigat; sed usura nihil aliud est, quam exigere aliquid ultra justum pretium, erg. reprobata est jure naturæ. Prob. min. quia justum pretium mutui est solutio ejusdem mutui, ergo, velle amplius ultra mutuum, in quo consistit usura, nihil aliud est, quam exigere aliquid ultra justum pretium, & consequenter injustum, ac jure naturali reprobatum. Ita omnes Theologi cum D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *a.* 1.

131. Objic. 1. *Deuter.* 23. Conceditur Hæbreis, quod ab extraneis usuras accipiant, erg. usura non est intrinsece mala. R. Deum concessisse Judæis bona extraneorum, eorumque dominium: unde contulit consequenter facultatem ea accipiendi, quomodocumque potuissent; accipere autem quod meum est, non est usura. Ab aliis vero extraneis usuras accipere fuit permissum Hæbreis, non ut licitum, sed ad majus malum vitandum, ait Angel. *ibi. ad* 2.

132. Objic. 2. Usus rerum etiam consumptibilium, ut vini, olei, frumenti &c. diversus est ab earum dominio, ut patet in religiosis, qui usum, & non dominium earum habent, erg. poterit quis accipere non solum sortem, quam mutuavit, sed etiam aliquid amplius pro ejus usu. R. antecedens esse verum, quando traditur usus dependens ab alterius voluntate, ut contingit in religiosis; mutuatarius vero accipit usum independentem indistinctum a dominio; unde cogere illum ad solvendum usum rei, & ipsam rem est exigere ab eo duplicem solutionem, & consequenter aliquid ultra justum pretium. Pecunia autem non parit pecuniam, unde soluta pecunia, vel re, nihil plus exigi valet.

133. Objic. 3. Recreatio videndi summam auream est pretio æstimabilis, sicut recreatio videndi comediam, aut aliam rem pulchram, erg. ob hunc titulum poterit aliquid ex mutuo accipi ultra sortem. R. neg. conseq. quia sicut vendens vinum lætificans homines injuste ageret seorsim vendens vinum, & seorsim lætitiam, ita pariter mutuans summam auream, quia in utroque casu transfertur dominium. Si autem aurei acciperentur tantum pro ostentatione, non inficiamur posse aliquid exigi pro tali usu secundario, & extrinseco pecuniæ. Verum tunc non adest contractus mutui, sed commodati, ut docet D. Thom. *ubi supr. ad* 6.

134. Inq. 4. An detur parvitas materię in peccato usuræ? R. affirm. quia septimum Decalogi præceptum, *non furtum facies*, admittit parvitatem materiæ, ergo etiam usura, quæ sive sit furtum, sive sit rapina, ad hoc præceptum reducitur, ac eodem prohibetur.

PUNCTUM III.

De usura mentali.

135. Inq. 1. Quot modis dari valeat usura mentalis? R. dupliciter posse dari; primo si quis mutuet cum intentione aliquid ultra sortem accipiendi, sed revera nihil accipit: & tunc licet interius peccet contra justitiam, non est obnoxius restitutioni, ut ex se patet. Secundo si mutuet illa prava intentione,

qua de facto aliquid præter sortem accipit. Tunc autem, vel mutuatarius dedit illud omnino liberaliter, in quo casu, cognita liberalitate alterius, poterit illud sibi retinere; sicut furans pallium proprium putans esse alienum, cognito errore, non tenetur ad restituendum. Vel mutuatarius dedit tamquam debitum, aut conscius conditionis, seu indolis mutuantis, & tunc debet illud restituere propter injustitiam in contractu commissam. Imo licet mutuator non haberet pravam intentionem, vel putaret sibi dari gratis; si tamen postea illam in mutuatario agnosceret, vel de illa dubitaret, teneretur restituere excessum, vel id in quo factus est ditior, saltem pro qualitate dubii.

136. Inq. 2. An sperare aliquid ultra sortem ex mutuo sit usura mentalis? R. quod ex mutuo valet licite sperari gratitudo, amicitia, ac benevolentia: quia non est res pretio æstimabilis. Verum non licet sperari aliquid pretio æstimabile, vel illud intendi primario adhuc media gratitudine, quia *Luc.* 6. dicit Dominus: *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Mutuare enim est actus caritatis, quæ non quærit, quæ sua sunt. Unde mutuans debet dare ita ut, remota omni acquisitione, etiam ex gratitudine, eodem modo mutuaret. Si autem hanc absolutam intentionem aliqua spes remunerationis comitaretur, non adesset usura mentalis, ut docet D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *a.* 2. *ad* 3.

137 Sed non est admittenda opinio, quæ ait, licere manifestare spem, ac intentionem, dicendo mutuatario se sperare ab eo opera amici, gratumve futurum, ac beneficium remuneraturum, etiam si hoc faciat, seclusa omni obligatione civili, quia hoc non vacat a vehementi suspitione usuræ. Nam ad incurrendam labem usuræ sufficit, ut quidquam pretio æstimabile quocumque titulo exigatur, ut patet ex propos. 42. ab Innoc. XI. confixa: *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex justitia debitum.* Igitur nullo titulo, etiam gratitudinis, valet exigi, nec intendi, saltem primario, aliquid præter ipsam amicitiam, ac benevolentiam. Potest tamen recipi, quod a mutuatario omnino gratis donatur; secus vero, si alio motivo daretur, nempe ex timore, ne in posterum sibi negetur mutuum, quia tunc non sponte tribueretur, ideo raro licite accipitur, quia raro sponte donatur. Potest autem licite recipi, si vere adsit spontanea donatio, quia mutuatarius dives, amicus, aut liberalis est: nam ante mutuum poterat recipi, & non est quis pejoris conditionis, quia mutuavit, ut ex se patet. D. Thom. ibi.

PUNCTUM IV.

De usura formali manifesta.

138. Inq. 1. An exigere lucrum moderatum saltem a divitibus sit licitum? R. neg. Quidam Hæretici esto absolute improbent usuras, admittunt moderatas. Alii hoc ipsum affirmant, quando exiguntur a divitibus, negantes, si a pauperibus extorqueantur. Sed veritas catholica omnem usuram penitus reprobat, sicut furtum: utrumque enim opponitur ipso juri naturali, & est intrinsece malum. Unde esto pejus sit usuram pinguem quam moderatam exigere, graviusque flagitium a paupere quam a divite extorquere; semel tamen quod usura sit, semper illicita est.

139. Inq. 2. An obligare mutuatarium ad remutuandum imposterum sit usura? R. affirm. qnia obligatio imposterum remutuandi est pretio æstimabilis: eadem ratione usura est mutuare sub conditione, quod a tua officina mutuatarius emat; vel ad tuum molendinum pro frugibus molendis adeat; vel quod tibi præstet aliquod beneficium, aut munus, sive a manu, sive a lingua, vel ab obsequio; vel recipiat mutuum partim in pecunia, partim in mercibus, vel partem mutui a tuo debitore, aut quod tibi solvat debita incerta, vel pro te fidejussor existat. In his, & similibus ad quæ mutuatarius non tenetur ex justitia, nequit illi ulla imponi obligatio. Verum eodem tempore, quo mutuas Petro, potes ab isto aliud mutuum recipere, aut etiam petere, dummodo servetur æqualitas; quia tunc potius est contractus innominatus, *do, ut des*, quam mutuum. Imo licet sit mu-

tui contractus, supponitur peragi cum nullo aut æquali incommodo utriusque. Idem teneas de omni actione, quam alias mutuatarius tenetur præstare ex justitia.

140. Inq. 3. An exigere a mutuatario actionem debitam ex caritate, aut alia virtute præter justitiam sit usura? R. Sub distinctione, vel enim omissio actionis impositæ affert obligationem restituendi aliquod damnum, vel non. Si primum, usura committitur, ut si mutues Petro ex conditione, ut cum viderit parari ignem juxta tua prædia, teneatur ex justitia ad te monendum. Si secundum, non est usura, ut patet in eodem casu, in quo solum exigeres monitionem tantum ex caritate, vel erogares mutuum cum pacto, quod recitet rosarium, ad quod tenetur ex voto, vel quod tempore debito recipiat sacramenta, aut sacrum audiat, quia hæc non cedunt in tui commodum, sed in spirituale alterius. Similiter usuram non committis mutuando ea lege, ut alius tibi condonet injurias privatas, vel ut solvat pecuniam aliunde tibi certo ex justitia debitam, vel ut desistat ab injusta vexatione, quia hoc jam est debitum ex justitia. Pariter est licitum exigere hypothecam pro mutui securitate. Non tamen licet vendere pignus, eo quod non reddatur mutuum tempore debito, nisi prius moneatur mutuatarius; at, præmissa monitione, & mutuatario nolente reddere, quit vendi pignus, & soluto mutuo, tradi, quod superest mutuatario.

141. Inq. 4. An sit usura petere in pignus mutui rem fructiferam, ita ut fructus sint mutuatoris, quin computentur in sortem? R. Affirm. Quia hoc esset velle integram sortem, & insuper lucrum fructuum. Secus est dicendum, quando socer tradit genero rem fructiferam in pignus pro dote filiæ non soluto; quia tunc pignus traditur, ut fructificet loco dotis. Si fructus pignoris excedant illos, qui ex dote percipi possent, excessus debet tradi socero, vel in sortem computari. Si uxor moriatur absque prole, sors socero reddenda est. Si autem prolem relinquat, potest gener retinere pignus ad portanda onera matrimonii; ac idem de uxore, mortuo marito, dicendum est.

Punctum V.

De usura palliata.

142. Inq. 1. Quot modis committatur usura palliata? R. Innumeris modis palliari crimen usuræ, ut nativa ejus fæditate cooperta liberius incedere queat. Idcirco variis pactis, pluribus titulis, diversisque contractibus contegitur; sed cum perdifficile sit de omnibus disserere, tantum de quibusdam frequentioribus in hoc puncto peragemus

143. Inq. 2. An aliquid possit exigi ultra sortem in mutuo, quia pecunia pręsens pretiosior est futura? R. neg. Constat ex propos. 41. proscripta ab Innoc XI. *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majori faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid supra sortem exigere a mutuatario, & eo titulo ab usura excusari.* Unde si in venditione, pro dilatione solutionis, aut in chirographis liquidis, & certis, pro eorum assecutione, vel in mutuo pro privatione pecuniæ, aut quia hæc præsens pluris ęstimatur quam futura, aliquid exigatur, usura palliata committitur. Et licet propositio solum expresse loquatur de mutuo, quia huic intrinsecum est carere pecunia præsenti, ex quo propositionis falsitas palam conspicitur, simul etiam ex ejus confixione innotescit pro pecunia futura, quando est liquida, & certa, aliquid exigere ultra sortem, esse usuram palliatam.

144. Inq. 3. An pro obligatione non repetendi mutuum usque ad certum tempus possit exigi aliquid supra sortem? R. neg. Constat ex propos. 42. damnata ab Alexand. VII. *Licitum est mutuanti aliquid supra sortem recipere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.* Merito quidem proscripta est thesis hæc; alias semper posset aliquid exigi supra sortem, non propter mutuum, sed propter dilationem. Verum esto dilatio sit diuturna, nihil lucri debet exigi; nam sicut ex eo, quod mutuum sit magnum, nihil potest exigi, ita ex eo quod sit longum, sive quis ad illud se obliget, sive non. Solum igitur mutuator valet pacis-

cisci de damno emergente, aut lucro cessante compensando: at nihil amplius potest exigere propter mutuum, quocumque modo præstitum, ne sub larva novę obligationis pallientur usuræ.

145. Inq. 4. An liceat aliquid supra sortem exigere pro labore numerandi pecuniam, vel mensurandi triticum? R. neg. Quia etiam est intrinsecum mutuo numerare, aut mensurare, quod traditur. Si autem aliquando mutuator alterius opera indigeret pro numeranda pecunia, aut tritico mensurando, seu asportando, tunc huic tertio labor compensari deberet; nihil tamen mutuator posset accipere, nisi forte omnino gratis ei donaretur.

146. Inq. 5. An sit usura mutuare cum pacto, ut eadem pecunia in specie, & quantitate solvatur? R. 1. Non esse usuram cum æque dubium est de augmento, aut decremento valoris, quia tunc uterque damno, aut lucro æqualiter exponitur, parque utriusque est conditio. Nec est usura pacisci rem, quam servaturus esses usque ad tempus, quo plus valeret, exigere cum illo incremento, deductis expensis, in ejus conservatione faciendis, & æstimatione periculi arbitrio prudenti, quia non teneris subire damnum ex mutuo. Potes etiam mutuare triticum vetus, ut reddatur novum ejusdem qualitatis, & valoris, quia nihil petis hic supra sortem.

147. R. 2. Non licere pacisci, ut eadem res in specie, numero, & quantitate reddatur, quando pluris postmodum scis, aut credis valituram, si ad illud tempus servaturus non eras; quia alias reportares lucrum ex mutuo: nam si dederis decem argenteos, quando singuli valent 20. & petis quando valent 30. amplius petis, quam dedisti, & usuram committis. Eademque est ratio de aliis rebus; si enim mutues fanecam tritici, quando valet 18. & petas eamdem fanecam, quando ejus valor crescit usque ad 25, lucrum ex mutuo exigis. Igitur detrahi debet ex numero totum, quod tempore solutionis æstimatur amplius.

148. R. 3. Quod si bona fide tradatur mutuum nihil de pretio cogitanda, & postea crescat in valore, pro restitutione frumenti, olei, vini, & aliarum rerum, quæ usu consumuntur, eadem solvenda est in specie, numero, & bonitate: quia in his rebus non tam valor extrinsecus, quam bonitas intrinseca attenditur. Ex opposita ratione in pecunia, in qua valor extrinsecus præcipue attenditur, reddenda non est eadem in quantitate, & numero, sed juxta valorem acceptum in mutuo. Ideo si accepisti decem scuta dum valebant singuli 20 argenteos, & nunc valent 40, sufficit reddere quinque scuta, quæ valent 200 argenteos, quos in decem scutis antea recepisti, sicut eosdem 200 argenteos deberes reddere, si scuta in valore decrescerent. Quæ sane congruunt illo principio, quod res domino suo crescit, vel decrescit; mutuatarius autem mutui accepti dominus est. Juxta has regulas potest mutuans pecuniam auream, vel argenteam pacisci, ut sibi reddatur moneta ejusdem qualitatis; at mutuans æream pecuniam nequit exigere in solutione auream, aut argenteam, quia imponeret onus, ad quod mutuatarius non tenetur. Sufficit enim, quod reddat eamdem in specie pecuniam; imo secluso pacto, satisfacit reddendo æream, esto accipiat auream, quia, ut dictum est, in pecunia principaliter attenditur valor, qui compensatur augendo numerum monetæ æreæ.

Punctum VI.

De damno emergente, lucro cessante, ac periculo sortis.

149. Inq. 1. An aliquid possit exigi ultra sortem ratione lucri cessantis, aut damni emergentis? R. Quod sub nomine lucri cessantis, & damni emergentis frequentissime in mutuo usura palliatur. Ideo accuratissime inspici debet, an vere, & realiter ex mutuo sequantur. Verum cum reipsa contingat, communior sententia tenet licere ratione lucri cessantis, aut damni emergentis aliquid supra sortem in mutuo exigere absque usuræ labe, servatis conditionibus mox assignandis: quia tam lucrum cessans, quam damnum est extrinsecum mutuo, & pretio æstimabile, ergo accipere compensationem, non usura, sed justitia est. Ut si ad succurren-

rendam necessitatem Petri, triticum, quod habes ad seminandum, vel vendendum tempore majoris valoris, mutues, ipso a te illud postulante: quo in casu cessat tibi lucrum seminis, aut incrementi valoris. Idem est de pecunia ad negotiationem proxime parata, qua mutuata ad preces alterius, illa pro tunc indigentis, cessat tibi lucrum. Titulus damni emergentis sæpius contingere valet. Ut si mutues pecuniam paratam ad excolendos agros, ad reparandam domum, seu ad merces emendas, & occasione mutui subeas damnum agros non colendi, ruinæ domus, aut emendi carius merces. Nota vero discrimen inter damnum emergens, & lucrum cessans, quod illud potest integre exigi, non istud, sed quanti spes lucri æstimatur, habitaque ratione periculi, & expensarum. Ita D. Th. 2. 2. *q.* 62. *a.* 4.

150. Conditiones autem requisitæ ad cohonestandum, quod exigitur ratione lucri cessantis, & damni emergentis, sunt quatuor. 1. Quod damnum emergens, aut lucrum cessans proveniant revera ex mutuo; si enim aliunde sequantur, jam non est titulus aliquid exigendi. 2. Quod ab initio moneatur mutuatarius de damno dicto, aut lucro cessante, ut, si velit, desistat a petendo mutuo cum tali onere. 3. Quod mutuum detur non pro lucro acquirendo, sed pro succurrendo proximo, & ad hujus petitionem. 4. Quod si nullum damnum subeat, aut nullo lucro careat mutuator, nihil accipiat ultra sortem. Nequit enim exigi ob mutuum, nisi tantundem cum vero damno ex eo secuto, & lucro cessante. Unde licet ab initio conveniant in pacto de damno emergente, ac lucro cessante, si nullum sit secutum ex mutuo, nihil mutuator exigere debet præter sortem, ne justitiam violet per lucrum, dum caritatis officium exercet per mutuum. Nisi prius convenerint de periculo, quo adstante vero, & certo, poterit quidquam justa æquitate accipere. Si mutuum extorqueatur metu, vi, aut fraude, non ambigitur compensandum esse quodcumque damnum, aut lucrum cessans inde secutum, esto ab initio nihil de istis sit conventum: atque idem dicendum, si non solvatur culpabiliter tempore præfixo, vel dum prudenter repetitur mutuum a creditore. E contra ultroneus mutuator nulla ratione aliquid exigere valet ultra sortem, hoc est, mutuans a proximi necessitate non compulsus, seu ab eo non interpellatus: alias clare proderet intentionem lucrandi ex mutuo.

151. Inq. 2. An ratione periculi sortis possit aliquid exigi in mutuo? R. Duplex periculum est distinguendum in mutuo; aliud intrinsecum, seu generale omni mutuo, quatenus perire valet sors, cuicumque mutuetur. Pro hoc periculo nihil ultra sortem accipi potest, esset quippe usura manifesta. Aliud est extrinsecum, vel peculiare ortum, non ex natura mutui sicut primum, sed a qualitate negotiationis, aut mutuatari parum fidelis, qua ratione adest prudens timor non recuperandi sortem, vel patiendi incommoda in ejus recuperatione. Igitur:

152. R. Pro periculo vero extrinseco posse accipi aliquid ultra sortem judicio prudentum, hoc est, habita ratione periculi, & ejus, quod accipitur: quia se exponere periculo amittendi sortem, vel eam recuperandi cum labore, aut expensis est pretio æstimabile, non necessario ex mutuo consecutum, sed ab extrinseco ortum, ergo aliquid ejus ratione accipi valet. Non enim accipitur pro mutuo, sed pro eo, quod penitus accidentaliter obvenit tali mutuo. *Confirm.* 1. Fidejussor potest exigere pretium pro sortis fidejussione, ut omnes tenent, ergo etiam mutuator, si in se subeat periculum, quamdiu mutuatarius non det fidejussorem. Nam si illum velit dare, jam non est quæstio; quia data sufficienti fidejussione capitalis, nihil ultra illud accipere potest mutuator. *Confirm.* 2. Ex responsione sacræ Congreg. *de propaganda fide* ad tertium dubium propositum a Missionariis Sinensium, an videlicet, ratione periculi sortis recuperandæ possit accipi juxta consuetum in illa regione? ad quod respondet, quod Patres qualificatores: *Censuerunt ratione mutui immediate, & præcise nihil esse accipiendum ultra sortem principalem: si vero aliquid accipiant ratione periculi imminentis, pro ut in casu, non esse inquietandos, dummodo habeatur ratio qualitatis periculi, & probabilitatis ejusdem, ac servata proportione inter periculum, & id quod accipitur.* Ergo vera est nostra assertio, utpote approbata decreto sacr. Congreg.

154. P. Concina labefactare intendens hujus decreti vim, ait *primo* esse dubiæ fidei, non authenticum. Quomodo autem hoc dicat in presenti, cum ipse *tom.* 3. *pag.* 325. illud alio decreto S. Inquisit. confirmet, ac declaret in suo esse valore, ignoramus. Est igitur hoc decretum indubiæ fidei, & dum hæc scribo, apud me illud habeo authenticum, mihi ab Illustriss. D. Borgia Secretario dictæ Congreg. confidentialiter communicatum. Ut autem doctrinæ sanæ, simulque eruditioni deserviat, integre in fine tomi transcribitur. *Secundo* dicit Concina sacr. Congreg. non approbare, sed permittere præfatum accipi lucrum. Verum hęc responsio est pejor priori: quia indicat Ecclesiam scribere media S. Congreg. ministris evangelicis, quod Sinensibus ad fidem conversis usuras permittant, vel celent doctrinam evangelicam. Unde hujusmodi responsa prorsus a veritate sunt aliena; nam Ecclesia quandoque tacet, ac tolerat, dum vero respondet quæsitis, scribit sermones rectissimos, & veritate plenos. Nec de hoc potest dubitare ullus catholicus.

154. Objic. Ex cap. *Naviganti, de usuris*, ubi Gregor. IX. sic decernit: *Naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.* Ergo ratione periculi nihil valet accipi. R. Non parum torquet doctorum ingenia præfatus textus, in ejus quippe explicatione æque dissident, ac desudant Canonistæ, & Theologi, ut omissis aliis, patet apud Benedicti XIV. qui illum producit in *Synod. lib.* 10. *cap.* 7. *num.* 5. & potens uno verbo litem dirimere, indecisam relinquit; exhibet tamen interpretationem, quam jampridem adhibuerant perdocti Salmanticenses, nempe, textum intelligi de eo, qui non aliter vult mutuare, nisi subeundo in se periculum, ut accipiat lucrum: qui profecto *usurarius censendus est*, quia ad hoc obligare mutuatarium usura est. Alii ajunt textum esse mendosum, deficereque ei *non*, ita ut esset legendus, *usurarius non est censendus*, quod propugnat acerrime Cuniliati in præsenti, & probat ex cohærentia sequentis clausulę. *Ille quoque .... non debet usurarius reputari.* Sed prima expositione, cui plus se inclinat ibi Bened. XIV. satis habetur, licere aliquid ultra sortem accipi in mutuo ratione periculi sibi extrinseci.

155. Quinque autem conditiones ad hoc requiruntur. 1. quod periculum extrinsecum sit certum, non fictum. 2. Ut de illo fiat pactum, prius quam tradatur mutuum. 3. Ne amplius exigatur, quam æquitas naturalis præscribit. 4. Ne, si a mutuatario velit dari sufficiens cautio, vel fideijussio, ad plus cogatur. 5. Ne, si valde pauper sit petens, ultra vires in pensione gravetur; alias vice commodi incommodum reportaret.

156. Inq. 3. An poena conventionalis licita sit in mutuo? R. affirm. dummodo non apponatur in fraudem usuræ, ut si mutuares intentione lucrandi poenam; quia debitor non solvens culpabiliter tempore præscripto peccat contra justitiam, & dignus pœna est: ideo ab utroque jure laudatur hujusmodi pœna: a civili in leg. *Si pacta. Codic. de pactis*: a canon. cap. 4. *Dilecti, de arbitris*. Verum quinque etiam requiruntur conditiones, ut hæc poena licita sit. 1. ut ponatur consensu utriusque partis. 2. ut solum cogatur eam solvere, qui culpabiliter est in mora: absque culpa enim non est justa poena. 3. ut mora sit notabilis, quia ob moram levem non est imponenda poena gravis. 4. ut si pars sortis restituatur, non exigatur tota pœna, sed tantum quod parti non solutæ respondet. 5. ut poena sit culpæ proportionata; non enim poena culpam excedere debet. Unde pactum legis commissoriæ in pignoribus est prohibitum, quia pignus, ut plurimum, excedit debitum, quod non debet amitti.

Punctum VII.

De contractu societatis, & assecurationis.

157. Inq. 1. Quid sit contractus societatis? R. est *duorum, vel plurium conven-*

ventio contribuendi ad commune lucrum, & damnum secundum proportionem rerum contributarum. Itaque tunc initur societas, cum duo, vel plures conveniunt ad negotiationem, sive opera, sive pecunia, mercibus, aut animalibus, ut unusquisque juxta proportionem rei appositæ lucri, aut detrimenti particeps fiat. Potest autem contingere dupliciter. Primo, quando plures mercatores unum cumulum suarum pecuniarum, ac mercium congerunt, communesque habent ministros. Unde pecuniæ, merces, opera, & expensæ sunt communes. Secundo, quando unus socius pecuniam, alter vero industriam, vel industriam cum aliqua parte pecuniæ ponit. Et tunc, pro rata detrimenti ratio, sicut & lucri distributio, sociis obtingere debet.

158. Contractus societatis licitus est, servatis sex conditionibus. 1. quod tradens pecuniam, merces, seu animalia periculum eorum subeat,& non quęrat salvum fieri capitale, sed si pereat absque culpa villici sui operam apponentis, pereat domino. 2. quod res collata in societatem vere conferatur ad negotiationem licitam; si enim conferatur, vel accipiatur ad contractum illicitum, vel ad subveniendum necessitati, jam esset societas ficta, & vera usura larvata, seu palliata. Idem est, si res inutilis sit ad negotiationem, vel tradatur imperito negotiandi. 3. quod lucrum dividatur pro æqua rata cum proportione, ita ut, quo plus quis posuit pecuniæ, vel operæ, plus habeat de lucro judicio peritorum. 4. ut expensæ, pericula, & damna eadem proportione sint communia. 5. ut si pereat res collata, pereat domino, seu ei, qui eam contulit. 6. conditio est, quod societas ineatur pro tempore determinato, ante quod nulli sociorum recedere liceat. Si autem absque consensu aliorum aliquis recedat, sentiet damnum, sed non commodum. *Leg. actione ff. pro socio.*

159. Inq. 2. An si, finita societate, nullum sit lucrum, solumque remaneat capitale ab uno sociorum collatum, dividi debeat inter ipsum, & alium, qui operas capitali æquivalentes posuit? R. neg. quia si periret capitale, periret domino, ergo si remanet, domino remanet. Si autem alter ex suis operibus nihil lucri accipit, nec dominus ex sua pecunia aliquid percipit lucri; unde uterque æque patitur detrimentum, quod suo infortunio tribuere debet.

160. Inq. 3. Quot modis finiatur societas? R. quatuor modis finiri. 1. finito tempore ad illam constituto. 2. mutuo sociorum consensu: quia res per quas causas nascitur, per eas dissolvitur. 3. morte naturali, aut civili alicujus socii. 4. egestate, aut impotentia physica, vel morali socii, si nimirum nequeat contribuere pecunia, seu industria. *Leg. sup. cit.*

161. Inq. 4. An contractus societatis duplex, in quo aut capitale, aut lucrum assecuratur, sit licitus? R. 1. quod societas, in quo capitale sive pecuniæ, sive animalium assecuratur, est illicita: alias jam contractus de generaret in mutuum, in quo tribuens capitale non subit ejus periculum, sicut in societate, de cujus ratione est, quod capitale pereat socio illud tradenti, aut ejus periculum subeat. R. 2. quod in assecuratione lucri, capitali periculis exposito, nulla injustitia adest, quia est velut quædam sponsio, cui uterque contrahens se committit, paciscendo de lucro certo minori pro incerto majori jure venditionis, ita tamen quod, capitali inculpate pereunte, nihil exigere valeat.

162. Inq. 5. Quid sit assecuratio? R. est *contractus, quo quis pro pretio suscipit in se periculum alicujus rei*, puta navis, aut mercium. Contractus iste licitus est servata æqualitate inter pretium, & periculum, ita ut arbitrio peritorum artis augeatur, vel minuatur pretium juxta majus, aut minus periculum. Unde assecurator conscius nullum adesse periculum contrahere nequit: vel sciens longe minus esse quam putatur, debet detrahere de pretio, quia in hoc contractu notitia, seu timor periculi, vel ipsum periculum, quod timetur, est ipsi quid intrinsecum. Ad vitanda dubia, & contentiones satius est scripto consignare, tum pretium, tum rem assecuratam in individuo; ut hanc navim, has merces, vel hanc earum medietatem, ut, si hęc salva adveniant, licet cætera pereant. salvus assecurator evadat. Notitia hujus, & anterioris contractus necessaria est pro intelligentia sequentis.

Punctum VIII.

De contractu trino.

163. Inq. 1. In quo consistat contractus trinus? R. Consistere in tribus contractibus, societatis, assecurationis capitalis, & venditionis lucri majoris incerti pro minori certo, hoc modo: Petrus init contractum societatis cum Paulo negotiatore dando ei centum aureos, ut ipso ponente pecuniam, & Paulo industriam, uterque fæneretur. Sperabat lucrari ex hoc contractu triginta supra capitale; sed ne amittat capitale, init secundum contractum assecurationis capitalis cum eodem Paulo, condonans ei decem ex triginta, quæ lucrari sperabat: denique cupiens habere aliquod lucrum certum, esto moderatum, magis quam incertum majus, celebrat tertium contractum venditionis lucri majoris incerti pro minore certo, vendens 20. pro 12. Unde Paulus cogitur solvere Petro capitale, & insuper 12. sive negotiatio bene, sive male succedat.

164. Inq. 2. An hujusmodi contractus usurarius censendus sit? R. affirmative: Nam, ut egregie ait Benedictus XIV. *in Synod. Diœces. lib.* 10. *cap.* 7. *n.* 3. hunc contractum trinum, quem celebrem fecit concertatio inter Sotum, & Navarrum, illo reprobante tamquam usurarium, isto protegente ut licitum, causa delata, ac diligenter discussa apud Sixtum V. usararium pronunciavit, eumque deinceps fieri prohibuit sua constitutione 68. quæ incipit: *Detestabilis, edita anno* 1586. Et licet Benedictus XIV. nihil in re ex se definiat; ob oculos tamen ponit Sixtinam Constitutionem, in qua ut usurarius, causa accurate discussa, reprobatur dictus contractus trinus.

165. Nec valet dicere memoratam Constitutionem solum reprobare contractum, quando ex vi societatis exigitur assecuratio, non vero quando hæc provenit ex alio contractu, nempe assecurationis, aut tantum loqui pro foro externo. Nam Pontifex voluit dirimere controversiam inter Sotum, & Navarrum; controversia autem inter illos non erat de contractu societatis, nec pro foro externo, sęd de contractu trino supra exposito pro foro interno. Imo Constitutiones Pontificiæ vix expediuntur pro foro externo, maxime pro toto orbe, ad quem non extenditur facultas mere externa Pontificis.

166. Dicere autem Sixtum V. declarasse vivæ vocis oraculo, se tantum reprobasse pacta alias jure naturæ illicita, vix credi valet, cum aperte sua Bulla universali reprobet contractum trinum a Navarro assertum, vel dicendum, quod Pontifex illo oraculo solum declaravit se noluisse condere novam legem, sed proscribere contractum, quem vere labe usuræ fœdatum deprehenderat. Nec denique proficit recurrere ad contrariam consuetudinem, quia licet hinc aliquantulum posse excusari videatur opposita praxis; tamen cum Pontifex declaret usurarium, ac jure naturæ illicitum prædictum contractum, nulla opposita consuetudo illum licitum efficere valet.

167. Prob. etiam ratione: quia contractus trinus est purum mutuum, in quo dominium rei transfertur, ergo usura est lucrum ex eo accipere. Prob. ant. Socius assecurans in contractu trino fit dominus rei, seu pecuniæ, quam potest distrahere ad libitum, nihilque tradenti interest, quod illam ad negotiationem, vel ad alium usum impendat, habita cautione capitalis, & lucri, ergo dominus fit rei traditæ, atque illa pactio, seu obligatio cum illa negotiandi solum est apparens, larvaque usuræ. Unde contractus trinus remanet verum mutuum, apparensque societas, cum in ista non transferatur dominium, quod utique in illo reipsa transfertur; quapropter de illo nequit exigi lucrum, sicut de vera societate, ut inquit D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *a.* 2. *ad* 5.

168. Objic. tres hi contractus liciti sunt cum tribus sociis diversis, ergo etiam cum eodem. R. neg. conseq. Nam sicut contractus emptionis, & revenditionis, qui dicitur *mobatra*, licitus est cum distinctis, non vero, pacto prævio, cum eodem, ita pariter dicimus de contractu trino. Contractus enim, qui licite separatim celebrari possunt, respectu ejusdem se se destruunt, sicut in contractu trino, in quo assecuratio omnimoda capitalis, & lucri ab eodem socio præstita destruit societatem, de cujus natura est, quod contrahen-

hentes æque subsint periculo, æqueque sentiant commodum, & incommodum: alias societas leonina erit, & ut asserit Benedict. XIV. ubi supra, contractus hic semper est periculosus adhuc juxta ejus patronos.

P u n c t u m IX.

De restitutione lucri per usuras acquisiti.

169. Inq. 1. An usurarius acquirat dominium rei, quam per usuras lucratur? R. neg. quia dominium non acquiritur per contractum omnino nullum. Contractus autem usurarius jure naturali, ac divino est nullus, erg. impotens transferendi dominium. Ita D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *art.* 1.

170. Unde sequitur *primo*, quod si res per usuras acquisita crescat in valore apud usurarium, valor pertinet ad mutuatarium, quia res domino suo crescit; si autem decrescat, aut pereat, ipsi usurario tamquam possessori malæ fidei perit, aut decrescit. *Secundo*, non posse usurarium transferre in alios dominium rei per usuram acquisitæ, quippe nullum erat apud ipsum. Nisi per mixtionem cum aliis ita confundatur, ut discerni nequeat, quo pacto dominium acquirit cum obligatione restituendi.

171. Inq. 2. An usurarius teneatur restituere, quæ per usuras acquisivit? R. quod sive fiat dominus eorum, ut aliqui opinantur, sive non, ut nos cum D. Th. sentimus, in omnium sententia tenetur restituere: quia apud omnes violat justitiam commutativam accipiendo, seu extorquendo, quod sibi non debetur. Si dominus ignoretur, facienda est restitutio pauperibus, aut piis operibus. Hæc autem obligatio transit ad hæredes, ita ut, si unus sit hæres, tota obligatio transit in ipsum. Si vero dividatur hæreditas, tenentur hæredes pro rata restituere juxta proportionem hæreditatis, quam unusquisque adivit, vel obtinuit.

172. Inq. 3. An usurarius teneatur restituere non solum, quæ per usuras acquisivit, sed etiam alia, quæ per pecunias, vel alias res usurpatas lucratus est? R. sub distinctione: vel enim ea acquisivit per res usu consumptibiles, ut pecunias, frumentum, oleum, & tunc sufficit restituere lucrum usurarium cum damnis inde forte subsecutis: quia reliquum reputatur fructus industriæ. Vel ea acquisivit per res usu non consumptibiles, ut prædia, domus, oliveta, & tunc debet restituere etiam fructus inde perceptos; quia res domino suo fructificat. Ita D. Thom. loc. cit. a. 3.

173. Inq. 4. An qui bona fide celebravit contractum usurarium, sed poterat alium justum, re postea cognita, teneatur restituere quod accepit? R. affirm. quia talis se habet, sicut qui bona fide vendidit rem supra justum pretium; & licet habeat animum habitualem contrahendi alio modo justo, tamen reipsa non habet actualem contrahendi, nisi isto modo, cum ergo contractus sit nullus; restitutioni manet obnoxius.

174. Inq. 5. An alii præter usurarium cooperantes ad usuras restituere teneantur? R. quod cooperatio potest esse proxima, aut remota. Omnes, qui proxime ad usuras cooperantur, vel consulendo usurario contractus fæneratitios, vel cogendo eas solvere, ut rectores, judices, aut eorum ministri: vel conficiendo scripturam, ut notarius, aut tabellio; vel eas exigendo; aut ineundo contractus nomine dominorum suorum, istis deficientibus, obstringuntur ad restituendum, quia ad actionem injustam proxime cooperantur. Idem teneas de deponentibus pecunias apud usurarios, ut inde amplius lucrentur, quia etiam isti ad eamdem injustitiam concurrunt, non secus ac illi, qui latroni instrumenta porrigunt ad furandum. *Si autem aliquis usurario, alias habenti, unde usuras exerceat, pecuniam suam committat, ut tutius servetur, non peccat, sed utitur homine peccatore ad bonum*, inquit D. Thom. ubi supra *a.* 4. *ad* 3. Qui remote cooperantur exercendo munia minus proxima ad usuras, ut scribere, numerare pecunias, aut illas custodire, non tenentur restituere, quia non sunt causa exigendi usuras, vel quia jam sunt exactæ.

175. Inq. 6. An liceat petere mutuum sub usuris? R. neg. quia non licet dare occasionem peccandi. Potest tamen quisque petere mutuum absolute ab usurario,

non quidem ad luxum, aut fastum, ad ludos, compotationes, aut alia superflua, sed ad subveniendum gravi necessitati, cui aliter subvenire nequeat. Ita D. Thom. *ibi. a.* 4.

176. Inq. 7. Quænam sint pœnæ contra usurarios in jure assignatæ? R. esse saltem octo a jure præscriptas contra usurarios publicos publicitate, sive juris, sive facti. 1. est infamia. 2. inhabilitas ad ordines sacros. 3. suspensio ferenda, si sit clericus, ab ordine, & beneficio. 4. privatio suscipiendi Eucharistiam. 5. denegatio sepulturæ ecclesiasticæ: & qui eos sepeliunt authoritative incurrunt suspensionem, ac excommunicationem. 6. privatio juris condendi testamentum, vel alio modo disponendi causa mortis. 7. ut in Ecclesia non recipiantur eorum oblationes ultroneæ. 8. ut qui eis ad exercendas usuras domos locant, censuris ecclesiasticis plectantur. Alias poenas statuunt leges civiles cujusque Regni, ut videre est in jure Regio Castellæ *leg.* 4. & 5. *lib.* 8. *novæ recopilat.*

177. Inq. 8. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum pœnitente usurario? R. 1. quod si est publicus, non debet illi absolutionem impertiri extra articulum mortis, nisi prius satisfaciat scandalo, & etiam damnis illatis, prout vires suppetunt, vel saltem cautionem det juratam satisfaciendi portionem, quam in præsenti non valet. Insuper tenetur Confessarius imponere ei aliquam poenitentiam publicam, ut sic plenius scandalo fiat satis. Eamdem cautionem debet in articulo mortis tam Confessario, quam hæredibus, seu aliis præstare, ut satisfaciant postea, quidquid tunc non valet. Similiter quando usurarius est occultus, absolvendus non est extra mortis periculum, nisi præmissa satisfactione possibili, vel nisi petat dilationem a creditoribus.

P u n c t u m X.

De montibus pietatis.

178. Inq. 1. Quid intelligatur pro monte pietatis? R. Intelligi cumulum pecuniæ, vel cujuslibet usu consumptibilis in levamen pauperum conflatum, ut indigentibus ex eo subveniatur, pignore deposito, & accessionis contributione pro sustentatione ministrorum. Tribus modis montes pietatis erigi valent; nempe ex eleemosynis collectis, vel ex pecuniis ad censum receptis, vel partim ex eleemosynis, & partim ex censibus, & appellantur mixti. Qui primo Perusii incœperunt *anno* 1464.

179. Hujusmodi montes, sex conditionibus servatis, tamquam pia opera approbantur in Concilio Lateran. 5. sub Leone X. & Trident. *sess.* 22. *de reform. cap.* 9. Prima conditio est, ut mutuum solis detur indigentibus illius loci, in quo mons est constitutus. 2. ut detur in tali quantitate, & non majori. 3. ut detur tantum ad tempus præfixum veluti ad annum. 4. ut mutuatarius deponat pignus sufficiens pro sortis securitate, ne mons periculum subeat. 5. ut accipiens mutuum reddat aliquid supra sortem pro expensis ad montis ministerium necessariis. 6. ut, sorte tempore designato non reddita, vendatur pignus, & retenta sorte cum justa accessione, quod supersit, tradatur mutuatario.

180. Inq. 2. Quo fine in his montibus pecunia sit deponenda? R. debere deponi fine pauperibus subveniendi, ac zelo caritatis, non animo fænerandi, ut decrevit Paulus III. pro monte Mutinensi *anno* 1542. & Paul. IV. pro Veronensi 1563. Nihilominus aliquod moderatum lucrum recipi valet a deponentibus dicto fine pecuniam ratione damni emergentis, aut majoris, seu æqualis lucri cessantis juxta superius tradita, & secundum morem cujusque regionis. Caveant autem montium ministri, ne in luxum proprium convertant, quod in levamen pauperum cedere debet. Curent insuper, ut minuantur accessiones solvendæ ab indigentibus secundum montium incrementa. Solum enim pro pauperum subsidio præfati montes sunt instituti. Vid. Benedict. XIV. *in Synod. Diœces. lib.* 10. *cap.* 5. *a num.* 7.